

Att påbörja ett strukturerat miljöarbete i tjänsteföretag

Mer information

Nationella miljömålssamordnaren för näringslivet

Annika Helker Lundström

E-post: annika.helker.lundstrom@regeringskansliet.se

Internet: www.miljomal.se/naringslivet

Besöksadress: Garnisonen, Karlavägen 100 A, plan 8, Stockholm

Layout: Arkitektkopia AB, Bromma 2016

Miljö kvalitetsmålsikoner: Tobias Flygar

Innehåll

1.	INLEDNING	5
2.	MÅNGA SMÅFÖRETAG VILL ARBETA AKTIVT MED MILJÖ OCH HÅLLBARHET	6
3.	FÖRDELAR FÖR FÖRETAG ATT JOBBA EFTER DE NATIONELLA MILJÖMÅLEN	7
4.	SÅ KAN FÖRETAG BIDRA TILL DE NATIONELLA MILJÖMÅLEN	8
	Transporter/drivmedel	8
	El- och energi	8
	Råvaror (material)	9
	Kemikalier	9
	Avfall	10
	Mat	10
	Påverkan på miljön av varor och tjänster	10
5.	ARBETET MED EGEN MILJÖPOLICY OCH MILJÖPLAN	11
	NIVÅ 1	12
	Transporter	12
	Energi	12
	Avfall	12
	Kemikalier	12
	Påverkan på miljön av företagets tjänster	12
	NIVÅ 2	13
	Lägg till följande mål:	13
	Påverkan på miljön av företagets tjänster	13
	Transporter	13
	Mat	13
	NIVÅ 3	14
	Lägg till följande mål:	14
	Påverkan på miljön av företagets tjänster	14
	Transporter	14
	Material (råvaror)	14
	Kemikalier	14

1. Inledning

Denna lathund har tagits fram av Annika Helker Lundström, av regeringen utsedd nationell miljömålssamordnare för näringslivet, i syfte att ge stöd till i första hand små företag att starta upp ett strukturerat miljöarbete utöver gällande lagstiftning. Men även andra företag kan använda den. Här finns förslag till färdigformulerade miljömål för företag i tre olika nivåer. Utgångspunkten är de av riksdagen beslutade 16 nationella miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. De förslag till mål som finns i denna lathund kan användas av de flesta. Beroende på vilken bransch och kärnverksamhet företaget har, kan andra mål bli aktuella. Kontakta din branschorganisation för mer information.

En lathund för miljöarbetet kan göras på olika sätt. På Tillväxtverkets webbsida Verksam.se finns samlat andra verktyg för hållbarhetsarbetet under rubriken [Hållbart företagande – guider och verktyg](#). På organisationen Företagarnas [hållbarhetssida](#) på webben finns samlat guider och verktyg och bra tips för företag som vill komma igång med sitt hållbarhetsarbete. Lathunden som presenteras i detta dokument visar kopplingen till [de nationella miljömålen](#).

Genom att använda de färdigformulerade målen i detta dokument kan företag komma igång med ett miljöarbete som stärker företaget. Att ha ett aktivt miljöarbete i företaget kan skapa affärsnytta och bidra till effektiviseringar och till att spara resurser. Det visar också på ansvarsfullt företagande, vilket kommer bli allt viktigare framöver för företagets varumärke och vid rekrytering av arbetskraft. Att strukturera miljöarbetet utifrån de nationella miljömålen har flera fördelar som beskrivs längre ner i detta dokument.

Lathundarna finns i tre versioner, ett för varuproducerande företag, ett för handelsföretag och ett för tjänsteföretag.

2. Många småföretag vill arbeta aktivt med miljö och hållbarhet

Många företag, särskilt de större, har ett strukturerat och väl fungerande miljöarbete med särskilt ansvariga som arbetar heltid med miljö och hållbarhet. De arbetar ofta med miljöledningssystem, har hållbarhetsredovisningar och rapporterar enligt olika internationella regelverk. Många småföretag däremot har inte kunskap, erfarenheter och resurser att driva samma miljöarbete och ligger därför långt efter visar Tillväxtverkets rapport [Hållbart Företagande](#). Enligt rapporten minskar miljöarbetet i småföretagen sedan 2008.

Rapporten visar också att de företag som har ett aktivt hållbarhetsarbete i genomsnitt har högre tillväxtvilja, är mer innovativa och mer internationaliserade än andra företag. Miljö- och hållbarhetsarbetet är en viktig konkurrensaspekt som driver affärerna och skapar kostnadseffektivitet och affärsnytta i verksamheten.

Svensk Handels [hållbarhetsundersökning](#) (2015) visar att två av tre företag arbetar aktivt med hållbarhetsfrågor. Av dessa säger sju av 10 att hållbarhetsarbetet ökar lönsamheten på kort sikt. Åtta av 10 anser att lönsamheten ökar på lång sikt.

I Svensk Näringslivs rapport [Engagemang och drivkrafter](#) i de små- och medelstora företagen (2015) framgår att företagen rankar tidsbrist eller brist på personella resurser som det största hindret för miljöarbetet.

Enligt en rapport av Företagarna, [Hållbara företag bygger framtiden](#) (2015) anser 86 procent av de små- och medelstora företagen att det är viktigt att ta samhällsansvar och arbeta hållbart. Av företagen har 55 procent ett hållbarhetsarbete. Rapporten pekar vidare på att de företag som inte bedriver ett hållbarhetsarbete ofta behöver stöd och hjälp då de inte kan avsätta någon person att arbeta mer omfattande med dessa frågor.

Enligt Vismas [Affärsbarometer](#) har fyra av 10 småföretagare en nedskrivna miljöpolicy. Bland dessa har färre än hälften satt upp konkreta mål för företagets miljöarbete. Bara sju procent av småföretagarna känner till att riksdagen beslutat om 16 miljö kvalitetsmål som kan användas i miljöarbetet.

3. Fördelar för företag att jobba efter de nationella miljömålen

Målen i nedanstående lathund tar sin utgångspunkt i det nationella miljömålssystemet. Det nationella miljömålssystemet är ett väl genomarbetat system som är långsiktigt, blocköverskridande och har bäring även på verksamheter internationellt. Målen ger en helhetsbild av områden där det kan komma styrmedel och regleringar. De nationella miljömålen är strategiska för det miljöpolitiska arbetet och utgångspunkten för den svenska miljöpolitiken nationellt, inom EU och internationellt, och för uppföljningen av miljöpolitiken. Därför är det nationella miljömålssystemet en bra utgångspunkt för alla företags miljöarbete.

Fördelarna kan sammanfattas i fem punkter:

- ▶ Att ”checka av” företagets verksamhet mot de nationella miljömålen ger en bra initial analys och en grund för en vidare analys av företagets miljöaspekter.
- ▶ De nationella miljömålen ger en helhetsbild av det arbete som behöver göras på miljöområdet i Sverige och globalt. Att förhålla företagets verksamhet till de nationella målen hjälper företaget att välja ut de miljöaspekter som är mest väsentliga.
- ▶ Att redovisa företagets arbete i relation till de nationella miljömålen är ett sätt att beskriva företagets samhällsnytta.
- ▶ Att använda de nationella målen är ett bra sätt att kommunicera med företagets anställda och övriga intressenter och bidrar till att öka transparensen. Att referera till målen kan underlätta vid kontakter med myndigheter.
- ▶ I september 2015 beslutade FN om 17 [Globala Mål](#) (Agenda 2030) som består av 169 delmål och som ersätter de tidigare Millenniemålen. De Globala Målen är övergripande till sin karaktär och miljödimensionen i dessa mål kommer för svenskt vidkommande ta sin utgångspunkt i miljömålssystemet. Därför är det nationella miljömålssystemet en bra utgångspunkt för alla företags miljöarbete.

4. Så kan företag bidra till de nationella miljömålen

Transporter/drivmedel

- ▶ Öka effektiviteten i transporterna och i användningen av drivmedel och minska körsträckan.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Hav i balans, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag)
- ▶ Gå från fossila drivmedel till el och de förnybara drivmedel som ger tydliga vinster även ur lokalt luftkvalitetsperspektiv och öka användningen av järnväg vid framförallt långväga transporter.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Hav i balans, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag)
- ▶ Använd cykel, kollektiva färdmedel, prioritera transportsätt med extra låga eller inga emissioner och välj dubbfrött, fordon med rätt lufttryck i däcken och låga motorljud, om möjligt för transport i tätort.
(Ex på miljömål som berörs: Frisk luft, Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö)
- ▶ Om företaget använder sjötransporter, efterfråga renare sjötransporter, använd t.ex. [Clean shipping index](#)¹.
(Ex på miljömål som berörs: Frisk luft, Bara naturlig försurning, Hav i balans, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag)

El- och energi

- ▶ Öka effektiviteten i användning av energi.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan)
- ▶ Gå från fossil energi till förnybar energi, om företaget har fjärrvärme ställ krav på leverantören att använda förnybara bränslen och spillvärme.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag)

¹ Sjöfartstransporter bidrar till försämring av luft, övergödning och försurning. Clean Shipping Index tar ett helhetsgrepp på miljöutsläpp från sjöfarten. Rederierna kan logga in i en databas och lägga in information om utsläpp från sina fartyg. Både fartyg och rederier rankas efter ett poängsystem som är inbyggt i indexet. Totalt tas hänsyn till 20 olika miljöpåverkande faktorer, bland annat bränsle, smörjoljor, länsvatten, ballastvatten, bottenfärger, köldmedier och avfall.

► Gå från fossil el till förnybar el.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Hav i balans, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Skyddande ozonskikt, Levande sjöar och vattendrag)

Råvaror (material)

► Öka effektiviteten i användning av råvaror (material).

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan)

► Gå från jungfruliga råvaror till alltmer cirkulär ekonomi genom återanvändning och ökad användning av återvunnen råvara/material.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Levande skogar)

► Gå från fossila till förnybara råvaror (material).

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan)

Kemikalier

► Skaffa information om innehåll av farliga ämnen i varor och material som företaget köper in för eget bruk eller för vidareförsäljning och skicka vidare kemikalieinformationen i leverantörskedjan, till konsumenter och till avfallsledet. Välj bort varor och material som innehåller särskilt farliga ämnen. Ta hjälp av antingen [PRIO-databasen](#)² och välj bort [utfasningsämnen enligt PRIO](#)³, eller använd [Upphandlingsmyndighetens kemikaliekrav](#) eller [SIN-listan](#)⁴. Inom byggbranschen har [BASTA-systemet](#)⁵ tagits fram för att fasa ut särskilt farliga ämnen i varor, välj varor som finns i denna fritt tillgängliga databas i första hand.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Giffri miljö, Hav i balans, Grundvatten av god kvalitet)

² PRIO är ett webbaserat verktyg för dig som vill påverka och arbeta förebyggande för att minska risker för människors hälsa och miljö från kemikalier. Verktyget är framtaget av Kemikalieinspektionen. Berörda branscher och myndigheter har gett synpunkter på verktyget under dess utveckling. Med PRIO kan du

- Skapa systematik i miljöarbetet genom att använda steg-för-steg guiden
- Få information om prioriterade hälso- och miljöegenskaper hos kemikalier
- Hitta kemiska ämnen som ingår i ämnesgrupper och olika produkttyper
- Få hjälp att utveckla rutiner för inköp, produktutveckling, riskhantering etc.

³ Ämnen i denna grupp har så allvarliga egenskaper att de inte bör användas eftersom riskerna oftast är mycket svåra att kontrollera. Kriterierna för urvalet av denna grupp är hämtade från det nationella miljö-kvalitetsmålet Giffri miljö. De speglar också till stor del de kriterier som ligger till grund för auktorisation (tillståndsprövning) inom Reach. (för PBT och vPvB finns inte klassificeringskriterier i CLP, utan det är Reach som gäller)

⁴ SIN-listan är miljöorganisationernas lista med förslag på ämnen som uppfyller EU:s kemikalielagstiftning REACH:s krav för särskilt farliga ämnen. SIN-listan ger en bild av vilka ämnen som kan komma att förbjudas inom EU i framtiden, och används av företag för att ligga steget före lagstiftningen.

⁵ Här finns fritt tillgänglig information om varor som är fria från särskilt farliga ämnen.

Avfall

- ▶ Minska mängden avfall som genereras och öka andelen av avfallet som går till återanvändning och materialåtervinning.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, God bebyggd miljö, Levande skogar, Begränsad klimatpåverkan)

Mat

- ▶ När företaget köper mat välj närproducerat efter säsong. När företaget köper kött välj närproducerat naturbetesmarkskött. När företaget köper fisk välj MSC, ASC eller KRAV-certifierad fisk.
(Ex på miljömål som berörs: Giftfri miljö, Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning, Hav i balans, Ett rikt växt- och djurliv, Begränsad klimatpåverkan)

Påverkan på miljön av varor och tjänster

- ▶ Designa för reparation, återvinning och ökad livslängd.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan)
- ▶ Analysera hur råvaror och material från ursprungsländer samt processer i företagets hela leverantörs- och värdekedja påverkar naturkapitalet t.ex. avskogning, vattenanvändning och och ta fram åtgärdsplan för hur en eventuell negativ påverkan kan minska.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans, Levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, Ett rikt växt- och djurliv)
- ▶ Arbeta med miljöåtgärder enligt ovan i företagets hela leverantörs- och värdekedja, i såväl Sverige som i andra länder och se till att företagets miljöåtgärder inte orsakar negativ påverkan på omvärlden.
(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet)

5. Arbetet med egen miljöpolicy och miljöplan

Målen som finns i nedanstående förslag till miljöpolicy kan utgöra grunden till ett effektivt och strukturerat miljöarbete, *utöver lagstiftningen*. Fokus i detta fall ligger på transporter/drivmedel, el- och energi, råvaror, kemikalier, avfall, mat och miljöpåverkan av företagets produkter och tjänster. Beroende på vilken bransch företaget är verksamt i kan det finnas ytterligare mål och åtgärder. Målen nedan är generella och kan fungera som utgångspunkt för alla branscher. Målen tar sin utgångspunkt både i företagets direkta och indirekta miljöpåverkan. Direkta aspekter är sådana som uppstår inom företaget så som avfallsgenerering och energianvändning. Indirekta aspekter är sådana som uppstår som en effekt av företagets verksamhet, till exempel miljöpåverkan från tjänster och varor som företaget köper eller från de tjänster och varor som företaget säljer. Den indirekta miljöpåverkan är ofta svårare att beskriva och kvantifiera än den direkta, men den har ofta större miljöpåverkan.

1. Formulera mål. Använd nedanstående förslag till mål. Varje mål har en koppling till ett eller flera nationella miljömål. Bestäm ett bas-år som företaget utgår ifrån när målen tidsätts.
2. Målen är indelade i tre nivåer. Basen för företagets verksamhet är lagar, förordningar och regler som alla företag måste följa, det ingår inte i nedanstående. NIVÅ 1 är första steget i miljöarbetet, vill företaget göra mer följer NIVÅ 2 och slutligen om företaget vill göra ännu mer lägger ni till NIVÅ 3. Om företaget har en miljöpolicy med alla tre nivåerna så har man ett strukturerat och framsynt miljöarbete.
3. Formulera aktiviteter kopplade till målen.
4. Informera de anställda och gör en kortare utbildning av företagets anställda kring företagets miljöarbete.
5. Följ upp målen och avrapportera årligen i företagets styrelse.
6. Kommunicera på webbplatsen vilket miljöarbete företaget gör och kopplingen till de nationella miljömålen. Använd gärna den mall för detta som finns att ladda ner [här](#).
7. En vidareutveckling av arbetet är att identifiera företagets intressenter och ha en dialog med dessa om vad de anser är viktiga miljöfrågor för företaget att arbeta med. Därefter behöver en prioritering göras av de för företaget viktigaste miljöfrågorna, så kallad väsentlighetsanalys. [Här](#) finns tips.

Företaget kan också införa miljöledningssystem, såsom [Miljöbas](#), [ISO 14001](#) eller [EMAS](#).

Nivå 1

Transporter

- 1.1** Vi har till år ökat andelen el och fossilfria drivmedel för företagets totala person- och varutransporter med procent.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Hav i balans, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag)

Energi

- 1.2** Vi genomför en [energikartläggning](#) av företagets verksamhet och genomför åtgärder utifrån denna. Vi har till år minskat energianvändningen med procent per ton producerad vara. Om vi har fjärrvärme ställer vi krav på vår leverantör att använda spillvärme eller förnybara bränslen.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag)

Avfall

- 1.3** Vi har till år minskat mängden avfall med procent och minst procent av företagets avfall går till återanvändning eller materialåtervinning.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, God bebyggd miljö, Levande skogar, Begränsad klimatpåverkan)

Kemikalier

- 1.4** Vi ställer följande standardfråga till leverantören vid företagets inköp av varor och material (datorer, telefoner, elektronik, möbler, kontorsmaterial och liknande): Innehåller denna vara ämnen på [EU:s kandidatlista](#)⁶

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Giffri miljö, Hav i balans, Grundvatten av god kvalitet)

Påverkan på miljön av företagets tjänster

- 1.5** Vi har medvetandegjort företagets anställda om att de tjänster företaget säljer har en påverkan på miljön.

(Ex på miljömål som berörs: Samtliga mål)

⁶ Idag är det lagkrav att företag i distributionskedjan skall få information från leverantören om en vara innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett ämne som finns på denna lista redan vid köpetillfället. Privatkonsumenter har rätt till samma information inom 45 dagar efter förfrågan. Att be om information om ämnen på kandidatlistan redan vid köpetillfället bidrar till att öka kunskapen om dessa ämnen i leverantörsledet.

Nivå 2

Lägg till följande mål:

Påverkan på miljön av företagets tjänster

2.1 Vi har senast år gjort en analys av hur företagets tjänster påverkar miljön, både positivt och negativt. Vi har identifierat, kvantifierat och satt mål för de väsentliga miljöaspekterna⁷.

(Ex på miljömål som berörs: Samtliga mål)

Transporter

2.2 Vi har till år effektiviserat våra transporter genom att samlasta, ruttoptimera och samåka och därmed minskat vår körsträcka (i förhållande till antalet ton transporterat gods) med procent.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Hav i balans, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag)

2.3 Företaget har till år ersatt procent av företagets mötesresor/år med video-, webb- och telefonmöten.

(Ex på miljömål som berörs: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Skyddande ozonskikt)

Mat

2.4 Om vi köper kött eller fisk till företaget så väljer vi närproducerat naturbetesmarkskött och MSC-, ASC eller KRAV-certifierad fisk.

(Ex på miljömål som berörs: Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning, Hav i balans, Ett rikt växt- och djurliv, Giffri miljö, Begränsad klimatpåverkan)

⁷ Alla delar av företagets verksamhet, produkter och service bidrar till en miljöpåverkan som kan anses som en miljöaspekt. Det finns både positiva och negativa miljöaspekter.

Nivå 3

Lägg till följande mål:

Påverkan på miljön av företagets tjänster

3.1 Vi har senast år tagit fram en mätmetod för uppföljning av miljöpåverkan av företagets tjänster.

(Ex på miljömål som berörs: Samtliga mål)

Transporter

3.2 De transporter som företaget gör i tätort sker med cykel, kollektivtrafik eller med fordon med extra låga eller inga emissioner. I de tätorter där det erbjuds möjlighet att köpa/göra transporter med dubb fria däck, väljer företaget det.

(Ex på miljömål som berörs: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, God bebyggd miljö).

Material (råvaror)

3.3 År har företaget genom att ställa krav på leverantören, ökat andelen återvunnet material med procent och andelen förnybart material med procent i de varor och material som företaget köper in.

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Begränsad klimatpåverkan, Levande skogar,)

Kemikalier

3.4 År skall företagets inköpta varor (it, elektronik, möbler, kontorsmaterial) vara upphandlade med kemikaliekraV som innebär att de inte innehåller ämnen från [EU:s kandidatlista](#) och inte särskilt farliga ämnen. När det gäller särskilt farliga ämnen, ta hjälp av antingen [PRIO-databasen](#) och välj bort [utfasningsämnen enligt PRIO](#), eller använd [Upphandlingsmyndighetens kemikaliekraV](#) eller [SIN-listan](#).

(Ex på miljömål som berörs: Generationsmålet, Gifrfri miljö, Hav i balans, Grundvatten av god kvalitet)